THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper in Western Canada.
אידישע ווארט
Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year
Established 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg — Manitoba

די ער'שטע קאמונאלע ארבעטער-קאלאניע אויף אונזער נאציאנאלן באדן אין אונזער לאנד

(לכבוד איר 20 יאריקן יובילייי)
פון ז. קאטלער

ס'יאטרעט נאך די טיפע און שווערע וואונד, וואס די סאציאליסטישע רעגירונג פון ענגלאנד האט אונז געמאכט מיט איר גאלינגן "ווייסן פאפיר", וואס ברייננגט מיט בייזע שנאה און גיפטיקע רשעות צו דעם אונז אזוי ליבן דעם אידישן נאציאנאל פאנד און אונזערע פיאנערן אויף

רונען, די וואנט האבן געגעצט, און די ווינטן האבן געבושעוועט און געוואיעט טאקע ממש אין "שטוב" . . . האבן מיר געהאט א "צריף" (א באנגעלע), האט ער זיך געטרייסלט פון יעדען ווינט. און איינמאל, אין מיטן דער נאכט, האט א שטורעם אים גאר איבער

רער, אז מיר האבן זייער מורא געהאט אונזערע בהמות זאלן פון אים ניט שווער ליידן.
"ווען מיר האבן זיך שוין אנגעהויבן ארונטערלאזן צום עמק הירדן און מיר זיינען שוין געקומען נאענט צום ים־כנרת, האבן מיר זיך באטראכט פאר

די העגנט פון די רויבער, און ער האט זיך געשטעלט פארטיידיקן קעגן זיי. האבען זיי אים ארייגעניאגט פון זייערע ביקסן דריי קוילן און דערצו נאך דערענדיקט זיין לעבן מיט א "נאבוט".
יוסף זאלצמאן איז באפאלן געווארן פון פיר אראבער, ווערנד ער האט געא

טער פון פריינט, וועלכע זיינען צוזאמענגעבונדן מיט אן אייביקן נשמה בונד. טייערע ברידער! וואס מיר האבן ניט דערווארטעט איז אויף אונז געקומען. א גרויסער אומגליק האט אונז געטראפן. איך גלויב אבער אז איר וועט נ י ט פארלירן אייער מוט

טע צווישן אלע פעלקער אויף גאר דער וועלט.
איך האב דעריבער באשלאסן צו באקאנען די חשוב'ע לעזער און לעזערנס מיינע מיט די אינטערעסאנטסטע מאמענטן אין דעם לעבן און וועזן פון דגניה, וואס איך וועל פיליכט באוויזן אין א פאר ארטיקלען.
איצט וועל איך זיך באנוגענען מיט דערציילן דא בלויז די פאקטן פון "דגניה'ס" "בראשית", וועלכע זיינען אמווייניקסטן באקאנט אין דער אידישער וועלט, אפילו צווישן ציוניסטן. און די יעניגע וועלכע האבן וועגן די דאזיקע פאקטן יא באקאנט, האבן אימער "חושר געוועזן", אז זיי הערן ניט קיין פאקטן נאר נאר "פאנטאזיעס" און "בבא־מעשיות"...

* * *

די אלע טויזנטער טוריסטן און באזוכער אין ארץ־ישראל, זייט נאך דער וועלט מלחמה, וועלכע האבן אין דגניה געטראפן פריער א י י ן שיינע צווייישטאקיקע הויז און דערנאך אויף צ ו ו י י צווייישטאקיגע הייזער, האבן זיך גאר ניט

צו נאך אזא בליענדע און שיינע דגניה אויף דעם נאציאנאלן באדן פון אונזער לאנד, דארפן מיר, דאכט זיך, ניט טרויערן און ניט פארצווייפלען אפילו איצט: בימי מאקדאנאלד און פאספילד . . . .

קבוצה: —
"איך האב דערהאלטן אייער בריוו וועלכער איז געשריבן געווארן מיט טרערן און בלוט. אין אים האב איך געלעזן אמת'ע און הארציקע ווער

ערשט שפעט ביינאכט געפונען א דערמארדעטן.
"ווי מיר האבן זיך דערנאך דערוואוסט האט משה זעלבסט אפגעטריבן די פרדה אהיים. אום זי זאל ניט ארייגפאלן אין

(מוילאייזלען) צו דער ארבעט. גאנצע צוויי טעג האבן מיר אויף די פרדות געריטן, אויף אונזער וועג אהיים. דורך שמאלע סטיעשקעלאך צווישן די בערג אין גולן. דער וועג איז געווען אזא שווע

דאס לאנד צווישן מזרח און מערב

רייזע־איינדרוקן פון שפאניע און פארטוגאליע פון מ. ערנפרייז, הויפט ראבינער אין שטאקהאלם.
אידיש פון ק. א. בראקער

(פארזעצונג)

די היץ איז אבער צו גרויס. א מידער, א צעבראכענער, זוך איך א שאטן אינ'ם מוסולמאנישן מעטשעט (בית תפלה) וועלכער שטעלט מיט זיך פאר, — לויט די אפיציעלע וועג־ווייזער, — דאס איינציקע "קוריאזיטעט" פון קארדאווע. די לופט איז באמת א דערפרישנדע אין אט די מארישעטיש פילארן־אליען: ס'וועקט זיך

לאניע, און די לופט, וואס ער האט ארייגגעאטעמט אין זיך אין זיין קינדער־צימער איז געווען אנגעזאפט מיט חכמה און דעת. ווען ער איז געבוירן געווארן האט זיך שוין אנגעהויבן דער ירידה־גאנג פון דער דאמאלסט הויך־אנטוויקלטער קארדאווער קהלה; נאר די רייכע ירושה פון די בליענדע צייטן איז פארבליבן אין דער יונגער משה האט דערפילט אין זיך דעם ברוף צו פארענדיקן די גייסטלאכע געבוי

אינ'ם יאר 1148 האבן די פאנאטישע אלמאהאדן, — א רעליגיעזע סעקטע פון מאראקא, — פארפלייצט אנדאלוזיע, גלייך צו אן ארמיי פון הייזשעריקן, כדי אנצוווארפן מיט שווערד און מיט פייער זייער "איינציקע תורה". די אידן פון קארדאווע האבן געדארפט אויסקלייבן צווישן שמד, טויט אדער פליטה. צוזאמען מיט זיינע עלטערן האט משה, — דאמאלסט אין אן עלטער פון דרייצן יאר — פאר

לאגיע, מנחם תבן־ספוק און בונש בן לברות, זיינען געווען זיינע ידידים. ער האט נאמינירט אלס אב־בית־דין פון דער קהלה און אנפירער פון דער גרויסער קארדאווער ישיבה דעם בארימטן דאמאלסט גאון מנחם בן חנוך, איינער פון יענע פיר תלמודיסטן, — ווארשיינלאך פון בבל, — וועלכע זיינען פארקויפט געווארן אין עטלאכע פארטן אלס קנעכט נאכ'ן אונטערגאנג פון זייער שיף. נאר דער עיקר־דיקער

(ווייטערס קומט)

די פוילישע אידן און זעלבסט-הילף

פוילישע אידישע פירער האבן אנומלט אויסגעדריקט זייער אומצופרידנהייט דערמיט, וואס די אמעריקאנער אידישע פירער זוכן צו שפילן די ראל פון זייערע פאליטישע באשיצער. זיי האבן העפלאך באדאנקט די אמעריקאנער אידישע פירער. אבער גלייכצייטיק האבן זיי געגעבן זיי צו פארשטיין, אז די אידישע רעכט אין פוילן קאנען אויסגעקעמפט ווערן נאר דורך די פוילישע אידן זעלבסט.

יענע אויסזעצונגען קעגן דעם ארייגמישן זיך פון אויסלענדישע אידישע קערפערשאפטן אין זייערע "אינערלאכע ענינים" זיינען, דאכט זיך, אמאל געמאכט געווארן אויך פון אסימילאטארישע אידישע פאליטיקער פון טערקיי און אונגארן. אבער יענע אויסזעצונגען האבן געטראגן א גאנץ אנדער כאראקטער. יענע אסימילאטארישע פירער האבן גערעכנט, אז די אויסלענדישע אידישע קערפערשאפטן, איינשטעלנדיק זיך פאר אידישע רעכט אין זייערע באטרעפנדיקע לענדער, זיינען צו עקסטרעם, און זיי מאכן זיי קאליע זייער מערכה ווי עכטע טערקן אדער עכטע מאדיארן. אינ'ם פאל פון די פוילישע אידישע פירער איז אבער די אומצופרידנהייט געצילט קעגן דעם, וואס די אויסלענדישע אידישע פירער שטעלן זיך צופרידן מיט די דיפלאמאטישע העפלאכקייטן פון די פוילישע אויסלענדישע פארשטייער, מיט וועלכע די פוילישע רעגירונג קומט אפ אירע פארפליכטונגען צו דער אידישער באפעלקערונג, — מאכנדיק שווערער זייער קאמף אין לאנד גופא.

כאטש עס איז אונזער מיינונג, אז אויסלענדישע אידישע קערפערשאפטן דארפן און קאנען אויסאיבן אן איינפלוס אויף די לענדער וואס מיסבאהאנדלען זייערע אידן, — ווען דאס זאל נאר געטאן ווערן אויף א ווירדיקן אופן, — באגריסן מיר אבער די פוילישע אידן מיט זייער באוואוסטזיין, אז זייער גורל ליגט אין זייערע הענט מער ווי אין ווועמעס עס איז אנדערש. דער דאזיקער באוואוסטזיין וועט ארויסברייננגען די אינערלאכע כחות פונ'ם פוילישן אידנטום זעלבסט אינ'ם קאמף פאר זייערע רעכט. און די פוילישע אידן קאנען לכל הדעות אויסקעמפן מער פאר זיך אליין, ווי ווער ס'איז פון דרויסן קאן דאס טאן פאר זיי.

און פונקט אזוי באגריסן מיר זיי איצט מיט זייער באשלוס צו מאכן אן אנשטריינגונג אויפצוהאלטן זייערע אייגענע אינסטיטוציעס, וועלכע שטייען אויפ'ן שוועל פון אונטערגאנג א דאנק דעם עקאנאמישן קריזיס אין אמעריקע, וואס האט פון זיי אפגעשניטן די פינאנציעלע שטיצע פון אמעריקאנער אידנטום.

אוודאי איז דאס אין אזא צייט פון פולשטענדיקן עקאנאמישן חורבן אינ'ם לעבן פון פוילישן אידנטום זייער א שווערע, איבער די כחות'דיקע אויפגאבע. אבער דאס פוילישע אידנטום קאן בשום אופן ניט לאזן די דאזיקע קהל'שע אינסטיטוציעס וואס האבן געהאלפן איבערבויען דאס אידישע עקאנאמישע לעבן אין לאנד אויף נייע יסודות. אונטערגיין, דוקא ווייל די לאגע איז איצט אזא קריטישע און ווייל זייער הילף איז איצט באזונדערס נויטיק. זיי וועלן דערפאר מאכן די איבערמענשלאכע אנשטריינגונג און זיי וועלן ראטעווען די דאזיקע אינסטיטוציעס.

דער באוויז אז זיי זיינען אנטשלאסן דאס צו טאן מיט זייערע אייגענע כחות איצט, ווען זיי קאנען ניט דערווארטן קיין סך הילף פון אמעריקאנער אידנטום, איז דאס, וואס ביי דער ערשטער פארזאמלונג וועגן דעם ענין, מיט דער באטייליקונג פון פארשטייער פון פארשיידענע שיכטן פון פוילישן אידנטום, איז שוין געשאפן געווארן א באדייטנדיקע סומע פאר דעם צוועק.

פאר אן ערך אנדערהאלבן צענדליק יארן איז דאס פוילישע אידנטום אין א גרויסער מאס אפגעהאנגען סיי פאליטיש און סיי עקאנאמיש אן דער הילף פון אויסלענדישע, הויפטזאכלאך אמעריקאנער אידישע קערפערשאפטן. די דאזיקע ברידערלאכע מיטהילף איז פאר די פוילישע אידן, אין דער דאזיקער שווערער צייט אין זייער געשיכטע, געווען פון גוואלדיקער באדייטונג.

אבער אט די דרויסנדיקע הילף האט געהאט אויך א גרויסן חסרון: זי האט אין א גרויסער מאס אפגעשוואכט די אינערלאכע כחות פונ'ם פוילישן אידנטום און זיין אייגענע ווידערשטאנדס קראפט.

איצט שטייט דאס פוילישע אידנטום מיט'ן רוקן צום וואנט, און אין אזא לאגע וועלן זיכער קומען צום אויסדרוק די גרויסע אינערלאכע כחות וואס עס פארמאגט. זיי וועלן ברייננגען די נויטיגע קרבנות, וועלן קעמפן און אויסקעמפן זייערע פאליטישע רעכט און זייער עקאנאמישע עקזיסטענץ מעגלאכקייט.

אוודע באפרייט דאס ניט אונז, אמעריקאנער און קאנאדער אידן, פון אונזער ברידערלאכן חוב צו זיי. ווי שווער די עקאנאמישע לאגע איז צייטווייליק ביי אונז, מוזן מיר נאך מאכן די אנשטריינגונג צו העלפן זיי עקאנאמיש, פונקט ווי ס'איז אונזער חוב צו העלפן זיי פאליטיש דארטן וואו מיר קאנען עס טאן.

אבער דאס וואס די פוילישע אידן אליין האבן דערפילט, אז זייער רעטונג ליגט אין זייערע אייגענע הענט מער ווי אין אימעצנס אנדערש, איז א געזונטע דערשיינונג, אויף וועלכער מיר לייגן גרויסע האפענונגען, און וועלכע מיר באגריסן פון טיפסטן הארצן.

וואס די רעוויזיאניסטן ווילן

דער ווייסער פאפיר פון לארד פעספילד און דער דורכפאל פון דר. ווייצמאנס פאליטיק וואס איז מיט דעם פארבונדן, האט שטארק באפליגלט די רעוויזיאניסטן. עס הייסט אזוי: אט צו וואס די ציוניסטישע פשרה פאליטיק האט געפירט!

אין אזא צייט פון אנטוישונגען, איז עס ניט קיין וואונדער, וואס די רעוויזיאניסטן געווינען נייע אנהיינגער אין די ציוניסטישע רייען. מען זעט, ווי דר. ווייצמאנס מעסיקע פאליטיק איז דורכגעפאלן, און מען טראכט, אז אפשר וואלט כדאי געווען אויסצופרובירן זשאבאטינסקיס פאליטיק פון עקסטרעמע, אומפשרות'דיקע פאדערונגען.

דער דורכשניטלאכער עולם ווייס ניט גענוי וואס זשאבאטינסקיס פאליטיק איז. מען ווייס בלויז, אז זי איז א קעמפערישע, און א סך זיינען געניגט צו איר, ווי אן אויסדרוק פון זייערע פראטעסט געפילן קעגן דער בריטישער רעגירונג.

אט די וואס זיינען אבער געניגט צו אזא סארט פאליטיק, מוזן געדיינקען, אז ס'איז נאך ווייט ניט דערוויזן געווארן, אז זשאבאטינסקיס פשרות'לאזיקע פאליטיק, הן בנוגע דער בריטישער רעגירונג און הן בנוגע די אראבער, קאן פארבעסערן די ציוניסטישע פאליטישע לאגע. מען קאן גיכער דרינגען, אז אן עקסטרעמע פאליטיק ביי איצטיקן מאמענט קאן גאר שטארק שעדיקן פאליטיש דעם ציוניזם. יעדנפאלס, איז עס ניט מער ווי אן אזארט שפיל אויסצופרובירן אזא סארט פאליטיק.

מען דארף אויך נעמען אין אנבאטראכט, אז דער רעוויזיאניזם לייגט דאס גאנצע געוויכט אויף דער פאליטיק, — אבער דער דורכפאל פון דער ציוניסטישער פאליטיק ביז איצט קאן גאר אויסגעטייטשט ווערן ווי א באוויז, אז מען האט ביז איצט געלייגט צופיל געוויכט אויף דער פאליטיק. דאס האט געקאסט צופיל ענערגיע, וואס איז אפגעצויגן געווארן פון ממשות'דיקע ארבעטן אין ארץ־ישראל.

קעגן דעם רעוויזיאניזם שטייט דער שטאנדפונקט אנגענומען לעצטע וואך אויף א קאנפערענץ פון ניויארקער ציוניסטישן ראיאן, — צו איגנארירן דעם ווייסן פאפיר און צו פארדאפלען די ממשות'דיקע ארבעטן אין ארץ־ישראל. ווען די אידישע פאזיציע אין ארץ־ישראל באפעסטיקט ווערן, דאן וועלן שוין די אידן במילא געווינען דעם פאליטישן איינפלוס אין אלץ וואס האט צו טאן מיט ארץ ישראל. — דעם איינפלוס, וואס פעלט זיי איצט און וועלכן די רעוויזיאניסטן זוכן ארויפצוצווינגען: ארויסשטעלנדיק די אידישע "גבורה" אין קאמף קעגן דער ענגלישער און אראבישער מאכט . . .